

Helsingin käräjäoikeudelle

29.12.2023

helsinki.ko@oikeus.fi

Kantaja:

Mika Vauhkala

Puolesta,

OTM, lupalakimies Aki Nummelin

Prosessiosoite: aki.nummelin@gmail.com / puh. 0400432428

Vastaaja:

Fazer-konserni

Vastaaja:

Suomen valtio

VASTALOUSUMA

Asia:

L 706/2022/1504

Vastalausuma

Sisällys

1.	Fazerin lausuma.....	3
2.	Valtion lausuma.....	3
3.	Keskeiset ja merkitykselliset seikat asian kannalta.....	3
4.	Väitteistä koskien uskonnonvapautta.....	4
5.	EIS 9 artiklan soveltamisesta.....	6
6.	Koronapassin hankkimisesta muutoin kuin koronarokotteen ottamalla.....	7
7.	EIS 14 artiklasta ja EIS 12. lisäpöytäkirjasta.....	8
8.	PACE-päätöslauselmista.....	9
9.	PCR-testien luotettavuudesta.....	11
10.	Vavříčka-tapauksen sovellettavuudesta käsillä olevaan tapaukseen.....	14
a.	Laumasuoja-efektistä Vavříčka-tapauksen perusteluissa.....	15
b.	Rokotuspakosta poikkeaminen Vavříčka-tapauksen perusteluissa.....	16
c.	Haittavaikutusten raportointivelvollisuudesta Vavříčka-tapauksen perusteluissa.....	17
11.	Asiamiehen kuluvastuusta.....	17
12.	Todistelusta ja todistelun tarpeellisuudesta.....	20
13.	Todistajista.....	20
14.	Todisteena olevien tutkimusten kääntämisestä.....	22
	Uudet kirjalliset todisteet.....	24
	Uusi henkilötodistelu.....	24

1. Fazerin lausuma

Hyväksymme Fazerin vaatimuksen luopua Fazer Retail Finlandin toimitusjohtaja Miika Kostilaisesta todistajana.

2. Valtion lausuma

Alkuun kiinnitämme selkeyden vuoksi asianosaisten ja tuomarin huomiota siihen, että viittaamme lausunnossamme toistuvasti valtion 31.8.2023 antamaan lausumaan sekä valtion tasan vuotta aiemmin 31.8.2022 antamaan vastaukseen. Mainitsemme tästä sen vuoksi, etteivät kyseiset kirjelmät sekoittuisi toisiinsa asiaa käsitellessä, mahdollisesti aiheuttaen turhia väärinkäsityksiä.

3. Keskeiset ja merkitykselliset seikat asian kannalta

Valtion näkemyksen mukaan koronapassilainsäädännön perustuslainmukaisuuden ja sovellettavuuden arvioinnissa keskeisinä asioina tulee edelleen pitää ensinnä sitä, 1) voidaanko Koronapassilainsäädäntöä sen säätämisaikana olleen tiedon valossa pitää välttämättömänä ja suhteellisuusedellytyksen mukaisena, ja toisena sitä, 2) täytyvätkö asiassa edellytykset valtion korvausvelvollisuudelle väitetystä ihmisoikeusloukkauksesta.

Kantaja on osittain samaa mieltä siitä, että asian kannalta keskeisenä tulee pitää sitä, voidaanko tai voitiinko koronapassilainsäädäntöä sen säätämisaikana – tai viimeistään hiukan ennen kanteen kohteena ollutta tapahtumaa 10.12.2021 – olleen tiedon valossa pitää välttämättömänä ja suhteellisuusvaatimuksen mukaisena. Tämä onkin asian kannalta kenties keskeisimmin riittävä kysymys, johon vastaamiseksi kantaja on esittänyt kattavasti todistelua ja oikeudellista argumentointia, ja vastaus tähän kysymykseen on: ei voida, eikä voitu. Kantajan näkemyksen mukaan tämä perustuu kolmeen keskeiseen seikkaan:

- a) Kantaja on osoittanut, että ei terveiden koronarokotteista kieltäytyneiden, eikä myöskään uskonnollisista syistä koronarokotteista kieltäytyneiden yhdenvertaisuusasemaa arvioitu koronapassilainsäädäntöä valmistellessa lainkaan; erityisesti lainsäädäntöä valmistellessa ei otettu huomioon, että tällaisten henkilöiden tuli käytännössä maksaa omakustanteisesti 100–200 euroa kolmen vuorokauden välein voidakseen osallistua yhteiskunnan toimintoihin yhdenvertaisesti koronarokotteet ottaneiden kansalaisten kanssa. Siten, toisin kuin valtio väittää, asiassa ei lopulta edes ole kyse siitä, millä perusteilla kantaja on kieltäytynyt ottamasta

koronarokotteita, vaan asiassa on kyse oikeudesta yhdenvertaisuuteen, jota suojaavat perustuslain 6 §:n ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14 artiklan ja 12. lisäpöytäkirjan 1 artikla.

- b) kantajan mukaan oli selvää jo koronapassilainsäädäntöä valmistellessa, että koronapassi ei ehkäissyt SARS-CoV-2:n leviämistä joko ollenkaan tai ainakaan merkittävässä määrin. Siten koronapassilainsäädäntöä ei voitu pitää välttämättömänä, eikä suhteellisuusvaatimuksen mukaisena sitä säädettäessä, eikä varsinkaan 10.12.2021.
- c) jo koronapassilainsäädäntöä valmisteltaessa oli selvää, että covid-19 ei täyttänyt tartuntatautilain 4.2 §:n mukaista yleisvaarallisen tartuntataudin määritelmää. Tauti ei täyttänyt edes sosiaali- ja terveysministeriön pandemiasuunnitelmassa määritellyn lievän pandemian määritelmää (todiste 2, s. 50 taulukko 3). Tämän väitteen kumotakseen valtion tulisi pystyä osoittamaan tieteelliseen näyttöön perustuen, että covid-19 täytti STM:n pandemiasuunnitelmassa esitetyt vaarallisuuskriteerit, mutta se ei ole tähän mennessä osoittanut minkäänlaista tieteellistä näyttöä tämän toteen näyttääkseen. Pelkästään se, että ”muu uuden koronavirustyyppin aiheuttama vaikea infektio” oli määritelty valtioneuvoston asetuksella (69/2020) yleisvaaralliseksi tartuntataudiksi, ei ole oikeuskirjallisuudessa esitetyn kannanoton mukaan riittävä peruste perusoikeuksien rajoittamiselle erityisesti perusoikeuksien rajoitusopin mukaisen lailla säätämisen vaatimuksen kannalta (Tuori, Kaarlo – Kotkas, Toomas: Sosiaalioikeus, AlmaTalent 2016, s. 579).

4. Väitteistä koskien uskonnonvapautta

Lausumassaan valtio toteaa olevansa vakaasti sitä mieltä, että Vauhkalan esittämä väite hänen uskonnollisesta vakaumuksestaan syynä koronarokotteista kieltäytymiselle on paikkansapitämätön, ja vähintäänkin hyvin epäuskottava. Perusteenaan valtio esittää, että Vauhkala ei ole tuonut asiaa aiemmin esille käräjäoikeuteen toimittamissaan kirjelmissä, kuten ei myöskään esim. 31.7.2023 Youtubeen julkaisemallaan videolla, jolla hän on valtion mukaan ”avannut syitään olla ottamatta koronarokotetta”. Valtion tapa tuoda asia esille vaikuttaa tarkoitushakuisen harhaanjohtavalta. Vauhkala nimittäin toteaa kyseisessä Youtube-videossa n. 19 sekunnin kohdalla, että hän aikoo kertoa videolla *yhden* syyn sille, miksi hän ”ei ottanut koronarokotetta ja saanut sillä koronapassia vihreäksi ja elämää helpommaksi”, mutta valtion lausumaansa liittävä hyperlinkki Youtubeen on asetettu alkamaan kuitenkin vasta 37 sekunnin kohdalta.

Vauhkalan väite hänen vakaumuksensa merkityksestä asian taustalla ja sen tuonti esiin vasta tässä vaiheessa oikeusprosessia aiheutuu siitä, että valtio toi lausumassaan 31.8.2023 kohdissa 60–62

esille väitteen, jonka mukaan EIS 12. lisäpöytäkirjan (SopS 9/2005) 1 artiklaa sovellettaessa se, että henkilö on päättänyt jättää ottamatta koronarokotteen, ei loisi hänelle artiklan tarkoittamaa yhdenvertaisuussuojaa, koska se ”ei liittyisi hänen henkilökohtaisiin ominaisuuksiinsa”.

Vastasimme näihin valtion esittämiin väitteisiin kattavasti 4.10.2023 antamassamme lausunnossa. Toimme Vauhkalan vakaumuksen vasta tässä vaiheessa esille, koska koimme, että valtion esittämä argumentointi EIS 12. lisäpöytäkirjan soveltamista vastaan vaati tämän Vauhkalan henkilökohtaisen ominaisuuden esiin tuomista vasta-argumentiksi sen varalta, että asiassa ei katsottaisi artiklan tarkoittamiksi Vauhkalan henkilökohtaisiksi ominaisuuksiksi mm. hänen poliittisia ja muita mielipiteitään taikka hänen oletettua terveydentilaansa. Nummelin koki Vauhkalan asiamiehenä tässä vaiheessa velvollisuudekseen nostaa esiin Vauhkalan jo aiemmin oikeudenkäyntiprosessiin mukaan haluaman uskonnon ja vakaumuksen vapauteen perustuvan oikeudellisen argumentin.

Vauhkalan henkilökohtaiseen uskoon pohjautuva peruste hänen kielteiselle suhtautumiselleen koronarokotteisiin on, että Apostoli Paavali opettaa kristittyjen olevan "Kristuksen ruumis", "Jumalan temppeli" maan päällä ja kehottaa kristittyjä kirkastamaan Jumala ruumiissaan, sekä pitämään siitä hyvää huolta, parhaan ymmärryksensä mukaan. Vauhkala ei ole halunnut ottaa koronarokotteita, koska niistä olisi voinut tulla lyhytaikaisia tai pitkäkestoisia, vakaviakin haittoja terveydelle. Vauhkalan läpi elämän jatkunut urheilullinen ja terveyden edistämiseen pohjautuva elämäntyyli ja siitä syntynyt luontainen vastustuskyky ovat olleet hänen tapansa palvella Kristusta pitämällä hänen ruumiistaan hyvää huolta.

Kristilliseen uskoon kuuluu oleellisena ajatus siitä, että elämä ja ihmisen perusoikeudet ovat ensisijaisesti lahja Jumalalta meille ihmisille. Vauhkala on vuodesta 1994 alkaen uskonut Jeesukseen Herranaan ja kokenut henkilökohtaisesti Jumalan rakkauden ja voiman elämänsä aikana useissa eri tilanteissa. Jumalan olemassaoloa hän ei ole noin 30 vuoteen kieltänyt tai vakaumustaan. Usko vaikuttaa Vauhkalan arkielämässä, vaikkakaan hän ei asiasta välttämättä puhu tai tuo asiaa erikseen esille joka käänteessä.

On totta, että maailmassa on paljon kristittyjä, jotka uskoivat, että koronarokotteiden ottaminen oli hyvä asia omalle ja muiden terveydelle taistelussa covid-19 tautia vastaan. Uuden Testamentin kristittyjen keskuudessa uskoon sisältyi myös ajatus omantunnon ja valinnan vapaudesta. Oli asioita, joista kristityt olivat eri mieltä, esim. tietynlaisen ruoan syömisestä. Uusi Testamentti opettaa myös, että teot, mitkä eivät tapahdu uskosta, ovat syntiä. (Roomalaiskirje luku 14)

5. EIS 9 artiklan soveltamisesta

Valtio esittää lausumansa kohdissa 6–9, että EIS 9 artiklan mukaista uskonnonvapautta voitaisiin rajoittaa artiklan 2 kohdan mukaisten edellytysten rajoissa. Lisäksi valtion on lausumansa mukaan vaikea ymmärtää Vauhkalan lausumaa lukemalla, millä tavoin Vauhkala katsoo koronapassilainsäädännön rikkoneen hänen oikeuttaan tunnustaa uskontoaan. Pidämme valtion väitteitä kestävämmänsä ja virheellisinä.

EIS 9 artiklan 2 kohdassa sanotaan, että henkilön vapaudelle *tunnustaa* uskoaan tai uskontoaan – jotka kuuluvat uskonnonvapauden ns. ulkoisen ulottuvuuden piiriin – voidaan asettaa rajoituksia tietyin edellytyksin, jotka ovat samankaltaiset kuin EIS 8 artiklan kohdalla, kuten valtio esittää. Kuitenkin valtio väittää lausumansa kohdassa 8, että *uskonnonvapautta* – sekä sen ulkoista että sisäistä ulottuvuutta – voitaisiin rajoittaa mainituin edellytyksin. Valtion edustajan täytyy olla tietoinen uskonnonvapauden eri ulottuvuuksista ja miten EIS 9 artikla niitä sääntelee. Tosiasiassa valtio ei voi *ikinä, missään tilanteessa rajoittaa uskonnonvapauden sisäistä ulottuvuutta*, vaan se voi rajoittaa ainoastaan uskonnon *tunnustamista* eli uskonnonvapauden *ulkoista ulottuvuutta* artiklan 2 kohdassa mainittujen edellytysten täytyessä.

Vauhkalan tapauksessa ei ole kyse uskonnon *tunnustamisesta*, vaan nimenomaan uskonnon ja uskon *sisäisestä* ulottuvuudesta. Vauhkala *ei* ollut menossa esim. saarnaamaan tai muuten ulkoisesti tunnustamaan uskoaan ja vakaumustaan Fazerin ravintolaan, vaan hän pyrki ravintolaan saadakseen nauttia aamupalaa ystävänsä kanssa. Sisäisen vakaumuksensa vuoksi hän ei ollut voinut ottaa koronarokotetta, eikä hän siten voinut saada koronapassia voimaan ilmaiseksi yhdenvertaisesti kuten koronarokotetut. Siten Vauhkala on syrjitty nimenomaan hänen vakaumuksensa *sisäisen*, ei ulkoisen ulottuvuuden ominaisuuksien vuoksi.

Edellä mainituista syistä valtion esittämä argumentointi EIS 9(2) artiklan mukaisesta uskonnonvapauden rajoittamisesta ei ole sovellettavissa käsillä olevaan tapaukseen, sillä asiassa ei ole kyse artiklan tarkoittamasta uskonnon tai uskon *tunnustamisesta*, jota voidaan rajoittaa 9(2):ssa mainituin edellytyksin, vaan *sisäisestä* uskonnon ja uskon vapaudesta, joita ei voida EIS 9 artiklan mukaan rajoittaa millään tavoin. Siten valtion laajalti esittämästä argumentoinnista EIS 9(2) artiklan mukaiseen ulkoisen uskonnonvapauden rajoittamiseen liittyen ei tarvinne lausua tämän enempää.

Toisaalta, kuten Muukkosen artikkelista käy ilmi, koronapassilainsäädäntö laadittiin ilmeisen tarkoituksellisesti sellaiseen muotoon, että se voimakkaasti kannusti ja painosti kansalaisia ottamaan ilmaiset koronarokotteet saadakseen nauttia normaaleista yhteiskunnan toiminnoista. Tätä tavoitetta koronarokotuskattavuuden nostamisesta ei kuitenkaan ilmaistu ääneen missään vaiheessa

eduskunnassa tai valtioneuvostossa tapahtunutta lainsäädäntöprosessia; kts. Muukkosen artikkeli s. 9 ja erityisesti alaviite 57, jossa osoitetaan pääministeri Marinin tavoitelleen koronapassilla rokotuskattavuuden kasvattamista. Samoista oikeuksista koronarokotettujen kanssa nauttiakseen Vauhkalalla oli vaihtoehtona maksaa 100–200 euroa kolmen vuorokauden välein koronatestistä, vaikka oli jo tiedossa viimeistään syksyllä 2021, että koronarokotetut levittivät tautia siinä missä rokottamattomatkin, ja että pelkkä koronatestitulokse ei kertonut yhtään mitään henkilön tartuttavuudesta. Koronatestaamista olisi siten tullut vaatia yhtäläisesti myös koronarokotetuilta toisaalta yhdenvertaisuuden nimissä ja toisaalta tartuntojen levittämisen ehkäisemiseksi.

6. Koronapassin hankkimisesta muutoin kuin koronarokotteen ottamalla

Valtio toteaa lausumansa kohdassa 13, että mikäli henkilö ei ole halunnut / voinut ottaa koronarokotetta, oli tällaisella henkilöllä mahdollisuus saada koronapassi voimaan myös hankkimalla negatiivinen koronatesti, tai mikäli henkilö oli sairastanut koronataudin viimeisen kuuden kuukauden aikana. Koronatestaaminen olisi vaatinut Vauhkalalta 100–200 euron arvoisen testin omakustanteisen maksamisen kolmen vuorokauden välein; kuten olemme jo osoittaneet, jo pelkästään tämä Vauhkan saattaminen taloudellisesti epäyhdenvertaiseen asemaan koronarokotettujen henkilöiden kanssa on katsottava rikkoneen EIS 14 artiklaa luettuna yhdessä EIS 8 artiklan kanssa, kuin myös EIS 12. lisäpöytäkirjan 1 artiklaa.

Lausumansa kohdassa 16 valtio toteaa, että Vauhkala ei olisi voinut olla varma siitä, että hän ei kanna koronavirusta, jos hän ei olisi tehnyt koronatestiä. Samalla tavalla, koska jo syksyllä 2021 oli lääketieteellisen yhteisön tiedossa, etteivät koronarokotteet estäneet koronataudin leviämistä, ei kukaan muukaan kahvilassa aamulla 10.12.2021 aterioinut henkilö voinut olla varma siitä, ettei kanna koronavirusta, joten myös heiltä olisi tullut edellyttää PCR-testausta.

Edelleen olemme tuoneet lääketieteellisesti esiin, että pelkkä koronatestitulokse ei kerro testattavan henkilön sairastavuudesta tai tartuttavuudesta; kts. esim. Stuckelbergerin lausunto s. 2: ”Potilaat, jotka ovat immuuneja ja joilla ei koskaan ole ollut oireita, voivat saada positiivisen testituloksen”; s. 5: ”PCR-testi ei ole diagnostinen työkalu. Missään tapauksessa ei voida sanoa tarkasti, onko positiivinen testi osoitus bakteerin, viruksen tai jonkin muun, kuten vanhan infektion vasta-ainejäämien, läsnäolosta näytteessä”, ja s. 6: ”- - pelkästään PCR-testillä positiiviseksi määritetyt tautitapaukset eivät ole tieteellisesti päteviä minkäänlaisten kansanterveydellisten päätösten pohjaksi”.

Koronapassilainsäädäntö oli syrjivä terveitä rokottamattomia kohtaan. Koronapassi *ei* toiminut tarkoituksenmukaisesti, kuten valtio väittää, sillä rokottamattomien lisäksi myös rokotetut olivat voineet siitä huolimatta, että he tunsivat itsensä terveiksi, voineet levittää virusta, eikä koronapassin esittämisvaatimus siten edes *voinut* estää ja rajoittaa viruksen leviämistä. Koronapassi ei siten ollut soveltuva tavoitteensa saavuttamista varten, joten se ei voinut täyttää perusoikeuksien yleisiä rajoittamisedellytyksiä.

7. EIS 14 artiklasta ja EIS 12. lisäpöytäkirjasta

Lausumansa kohdassa 17 valtio viittaa 31.8.2023 antamaansa lausumaan, jossa se otti laajemmin kantaa EIS 14 artiklan ja EIS 12. lisäpöytäkirjan 1 artiklan suhteeseen koronapassilainsäädäntöön, ja toteaa, että kyseisessä lausumassa esitetyt argumentit soveltuisivat myös uskonnonvapauteen muiden mahdollisten syrjintäperusteiden ohella.

Emme ymmärrä, mitä valtio tällä tarkoittaa. Valtion tarkoittama argumentointi kiteytyi siihen, että 1) koronapassin puuttuminen / koronarokottamattomuus ei olisi Vauhkalan henkilökohtainen ominaisuus ja siten artikloissa tarkoitettu kielletty syrjimisperuste; 2) koronapassilainsäädäntö olisi ollut suhteellisuusvaatimuksen mukainen; ja 3) EIT:n HI-virusta käsitellyt tapaus *I.B. v Kreikka* (2013) ei olisi verrannollinen nyt käsillä olevaan tapaukseen.

Valtion argumenttia 1) suhteessa uskonnonvapauteen emme erityisesti ymmärrä, sillä EIS 12. lisäpöytäkirjan 1 artikla kieltää kaikenlaisen (Suomen) laissa tunnustettuihin oikeuksiin liittyvän syrjinnän mm. uskontoon ja poliittisiin tai muihin mielipiteisiin liittyvän syyn vuoksi. EIS 14 artikla kieltää samoin ehdoin kaikenlaisen syrjinnän EIS:n turvaamiin oikeuksiin liittyen (kuten EIS 8 ja 9 artiklojen tarjoamat oikeudet ja vapaudet). Siten samat argumentit, joita valtio esitti 31.8.2023 lausumassaan, eivät käsityksemme mukaan edes *voi* soveltua EIS 9 artiklaan, koska uskonto on nimenomaisesti EIS 14 artiklan ja 12. lisäpöytäkirjan mainitsema erityinen kielletty syrjimisperuste. On huomionarvoista, että kyseiset syrjinnän kieltävät artiklat eivät sisällä minkäänlaista niistä poikkeamisen mahdollisuutta, toisin kuin esim. EIS 9(2) artikla ulkoiseen uskonnon tunnustamisvapauteen liittyen.

Valtion argumentin 2) olemme jo osoittaneet virheelliseksi: koronapassilainsäädäntö ei ollut suhteellisuusvaatimuksen mukainen erityisesti velvoittaessaan terveet ja uskonnollisista syistä koronarokottamattomat käytännössä maksamaan 100–200 euroa kolmen vuorokauden välein, mikäli he halusivat osallistua yhteiskunnan toimintoihin yhdenvertaisesti koronarokotettujen kanssa, eikä se ollut edes soveltuva tavoitteensa saavuttamiseksi.

Valtion argumentti 3) taas ei kestä tarkempaa tarkastelua. EIT:n tapaus *I.B. v Kreikka* (2013) on nimenomaan verrannollinen käsillä olevaan tapaukseen: kuten em. tapauksessa, myös nyt käsillä olevassa tapauksessa kantajaa on syrjitty käyttäen taudin tarttuvuudesta ilmeisen virheellisiä premissejä (kts. esim. edellä kohta ”Koronapassin hankkimisesta muutoin kuin koronarokotteen ottamalla”). EIT:n mukaan menettely merkitsi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14 artiklassa tarkoitettua syrjintää suhteessa 8 artiklassa turvattuun yksityiselämän suojaan. Olemme lausuneet viimeksi *I.B. v Kreikka* -tapauksesta 30.11.2023 antamassamme lausunnossa, ja viittaamme asian osalta kyseiseen lausuntoon tämän enemmiltä osin.

Emme siis ymmärrä, mitä valtio lausumansa kohdalla 17 tarkoittaa, sillä kohdan sisältämä viittaus valtion aiempaan lausuntoon ei sisältänyt mitään argumentteja, jotka soveltuisivat nyt käsillä olevaan tapaukseen lainkaan taikka erityisesti uskonnonvapauteen liittyen.

8. PACE-päätöslauselmista

Lausumansa kohdassa 19 valtio väittää, että koronapassilainsäädäntö olisi ollut PACE-päätöslauseلمان mukainen, sillä koronarokote ei ole ollut pakollinen, eikä Vauhkala ole ollut poliittisen, yhteiskunnallisen tai muunkaan paineen alla hankkia rokotetta. Edelleen valtion mukaan Vauhkala on voinut päästä tiloihin, joissa on vaadittu koronapassia, myös hankkimalla negatiivisen koronatestin, taikka osoittamalla sairastaneensa koronaviruksen viimeisen kuuden kuukauden aikana. Lisäksi Vauhkala ei ole tarvinnut koronapassia käyttääkseen välttämättömiä palveluita, kuten käydäkseen ruokakaupassa, lääkärissä tai apteekissa. Näin ollen Vauhkalalla ei olisi ollut mitään painetta hankkia rokotetta, eikä häntä ole pyritty pakottamaan ottamaan rokotetta.

Edelleen valtiolta unohtuu se tosiseikka, että saadakseen koronapassin voimaan ilman koronarokotetta, Vauhkan olisi tullut maksaa 100–200 euroa kolmen vuorokauden välein koronatestistä, joka ei edes kerro yhtään mitään luotettavaa henkilön sairastavuudesta taikka tartuttavuudesta. Kuten edellä jo totesimme Muukkosen artikkeliin viitaten, jo pelkästään tämä yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti hyvin epäyhtenäiseen asemaan Vauhkan saattaminen on kohdistanut voimakkaan paineen Vauhkalaa kohtaan hankkia koronarokotteet, mikäli hän halusi osallistua yhteiskunnan toimintoihin yhdenvertaisesti koronarokotettujen kanssa, sillä rokotteen ottaminen olisi ollut huomattavasti halvempaa kuin toistuvien koronatestien omakustanteisesti maksaminen. Myös viranomaisviestinnässä ja mm. pääministerin julkisissa kannanotoissa (kts. todiste 29) painotettiin voimakkaasti ”vastuullisten kansalaisten” ottavan koronarokotteet, ja jopa osoitettiin halveksuntaa koronarokotekriittisiä ihmisiä kuten Vauhkalaa kohtaan. Siten Vauhkala oli

voimakkaan poliittisen, yhteiskunnallisen ja taloudellisen paineen alla ottaa koronarokote, vastoin PACE-päätöslauselman vaatimuksia.

Lausumansa kohdassa 23 valtio viittaa PACE:n oikeudellisia asioita ja ihmisoikeuksia käsittelevän komitean 7.6.2021 päivättyyn raporttiin, ja erityisesti sen kohtaan 66, jossa komitean esittelijä toteaa, että sen enempää hän esittelijänä kuin komitea kokonaisuutenakaan eivät pysty kertomaan jäsenvaltioille, miten toimia koronapasseihin liittyen. Tietenkin pitää paikkansa, etteivät PACE:n komitea taikka sen esittelijä pysty asettamaan juridisesti sitovia velvoitteita Euroopan neuvoston jäsenvaltioita kohtaan, emmekä muuta ole väittäneetkään. Sen sijaan väitimme, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, jonka tuomiovaltaan Suomi on EIS:n korkeana sopimuspuolena sitoutunut, on antanut ratkaisutoiminnassaan säännönmukaisesti huomattavaa painoarvoa PACE:n eli Euroopan Neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen *päätöslauselmille* (verrattuna esim. PACE:n alaisten komiteoiden tai niiden esittelijöiden raporteille).

Valtion viittaama 7.6.2021 päivätty raportti on osaltaan johtanut PACE:n 22.6.2021 antamaan päätöslauselmaan 2383, jonka kohdan 13.1 mukaan parlamentaarinen yleiskokous vetoaa Euroopan Neuvoston jäsenvaltioihin, jotta ne mm. laatisivat koronapassijärjestelmiä vain, kun on olemassa selvää ja vankkumatonta tieteellistä näyttöä siitä, että tällaiset järjestelmät madaltavat SARS-CoV-2-viruksen leviämiskäsiä siedettävälle tasolle kansanterveydellisestä näkökulmasta tarkasteltuna (*"The Assembly therefore calls on the member States of the Council of Europe to: - - institute Covid pass regimes only when clear and well-established scientific evidence exists that such regimes lower the risk of transmission of the SARS-CoV-2 virus to an acceptable level from a public health point of view"*).

Saman päätöslauselman kohdan 13.2 mukaan jäsenvaltioiden tulisi huomioida kaikki viimeaikaisin todistusaineisto ja asiantuntijaohjeistukset (*"... take full account of the latest evidence and expert advice"*), ja kohdan 13.3 mukaan jäsenvaltioiden tulisi taata, että koronapassin kaltaisten välineiden tulisi ylläpitää tehokasta suojaa SARS-CoV-2-viruksen leviämistä vastaan ja välttää syrjintää (*"ensure that measures such as Covid passes - - are applied in such a way as to maintain effective protection against the spread of the SARS-CoV-2 virus and avoid discrimination"*). Tämä syrjinnän välttäminen valtion tulisi taata kohdan 13.3.3. mukaan erityisesti mm. siten, että koronapassin saatavuus negatiiviseen testitulokseen perustuen ei saisi olla vain maksukykyisten saatavilla testien korkeiden hintojen vuoksi (*"the availability of Covid passes based on recent negative tests is not limited to those with the ability to pay, on account of tests being unduly expensive"*). Valtio ei liene eri mieltä siitä, että 100–200 euroa kolmen vuorokauden välein – eli n. 1000–2000 euroa kuukaudessa – on keskivertokansalaiselle sangen korkea hinta vain nauttiakseen yhdenvertaisesti

perustavanlaatuisista yhteiskunnallisista oikeuksistaan ja vapauksistaan koronarokotuksen ilmaiseksi saaneiden kansalaisten kanssa.

Erityisen merkillepantava on päätöslauselman kohta 13.3.8, jonka mukaan koronapassia käytettäessä syrijinnän välttämiseksi tulisi asianmukaista huomiota kiinnittää tilanteisiin, joissa henkilökohtaiseen mielipiteeseen tai vakaumukseen liittyvistä syistä henkilöt kieltäytyvät tulemasta koronarokotetuksi, ja että erityisesti tämän ihmisryhmän osalta jäsenvaltioiden tulisi varmistaa, että minkäänlainen koronapassijärjestelmä ei käytännössä johtaisi painostamiseen tai tosiasiaa tekisi koronarokotautumista pakolliseksi (*"due account is taken of the situation of those who, for medical reasons, cannot be vaccinated or who, for reasons of personal opinion or belief, decline to be vaccinated; as regards the latter group, member States should ensure that any Covid pass system does not become tantamount to coercion and effectively make vaccination compulsory"*).

Kuten olemme osoittaneet, Suomen valtio ei koronapassilainsäädännön yhdenvertaisuustarkasteluasetelmaa tutkiessaan huomionnut käytännössä millään tavoin henkilöitä, jotka kieltäytyisivät koronarokotteista henkilökohtaiseen mielipiteeseen tai vakaumukseen liittyvistä syistä. Tämä(kin) PACE:n päätöslauselma tukee väitettämme siitä, että Suomen valtio on syyllistynyt asiassa EIS 14 artiklan loukkaukseen luettuna yhdessä EIS 8 ja 9 artiklojen kanssa sekä 12. lisäpöytäkirjan 1 artiklan loukkaukseen mahdollistaessaan Vauhkalan syrjinnän koronapassilainsäädännön voimaan saattaessaan.

9. PCR-testien luotettavuudesta

Valtio käsittelee lausumassaan PCR-testistä esittämiämme faktoja. Valtio mm. väittää asiantuntijamme Astrid Stückelbergerin lausuntoa tarkoitushakuiseksi ja asenteelliseksi, ja PCR-testien Suomessa saatuja tuloksia, ja siten myös koronatilastoja, luotettaviksi. Valtion väitteet eivät kuitenkaan kestä tarkempaa tarkastelua, vaan (pelkät) PCR-testitulokset eivät missään vaiheessa ole kertoneet mitään luotettavaa testattavan henkilön terveydentilasta tai tartuttavuudesta koronaviruksen suhteen.

Olemme valtion kanssa samaa mieltä siitä, että väite PCR-testin epäluotettavuudesta ei sinänsä ole merkityksellinen sen kannalta, että asiassa voitaisiin saavuttaa aineellisesti ja juridisesti oikea ratkaisu. Kuitenkin, koska koronapassin pystyi saattamaan voimaan koronarokotteiden ottamisen ja koronataudin sairastamisen lisäksi negatiivisella koronatestituloksella, kantaja kokee kanteensa menestymisen kannalta välttämättömäksi tuoda esiin myös se fakta, että koronatesti ei ole missään vaiheessa edes voinut toteuttaa siltä koronapassilainsäädännössä säädettyjä odotuksia: pelkkä PCR-

taikka antigeenitestin tulos ei ole missään vaiheessa luotettavasti kertonut, eikä se ole edes voinut kertoa, yhtään mitään siitä, että onko henkilö sairastunut covid-19:ään taikka onko hän tartuttamiskykyinen SARS-CoV-2-virukselle. Kuitenkin koronapassin on voinut saada voimaan pelkästään PCR-testin negatiivisen tuloksen perusteella, vaikka tällainen voimassa olleen koronapassin tavoitteena ollut ”diagnoosi” henkilön tartuttamattomuudesta olisi vaatinut mm. Maailman terveysjärjestön (WHO) ohjeistuksen mukaan koronatestituloksen *lisäksi* terveydenhuollon ammattihenkilön tekemää potilaskohtaista arviota, jossa otettaisiin huomioon näytetyyppi, kliiniset havainnot, potilashistoria ja epidemiologiset tiedot (Stückelbergerin lausunnon suomennos, s. 3, osio ”WHO:n ohjeet in vitro -diagnostiikan käyttäjälle”). Tätä WHO:n ohjeistusta ei kuitenkaan Suomessa noudatettu mm. koronapassilainsäädännön tai sen soveltamisen yhteydessä, jos muulloinkaan. Tämä ja monet muut koronatestaamiseen liittyvät tieteelliset ja yhteiskunnalliset ongelmat tulevat toteen osoitetuiksi Stückelbergerin lausunnossa.

Valtio toteaa, että Stückelbergerin lausunto olisi tarkoitushakuinen ja asenteellinen. Tarkoitushakuinen sen voidaan tietty väittää olevan, sillä lausunnon todistusteemana on nimenomaan PCR-testin pätemättömyys (*”non-validity”*) koronaviruksen havaitsemisessa. Valtio väittää Stückelbergerin ”asenteellisuuden” ilmenevän siinä, että hänen esittämiään väitteitä Ct-arvoista ei löydy mainitusta Yhdysvaltain tartuntatautien valvonta- ja ehkäisykeskuksen CDC:n ohjeistuksesta (suomennetun lausunnon s. 4, osio ”Laadunvalvonta ja rajoitukset”).

Kyseisessä CDC:n ohjeistuksessa kerrotaan useista koronaviruksen testaamiseen käytettyjen PCR-testien ”rajoituksista” (*”limitations”*), mm. siitä, että positiivinen testituloks ei välttämättä tarkoita, että näytteessä olisi ollut tarttumiskykyistä virusta tai että SARS-CoV-2 olisi kliinisten oireiden aiheuttaja (*”detection of viral RNA may not indicate the presence of infectious virus or that 2019-nCoV is the causative agent for clinical symptoms”*). Lisäksi ohjeistuksessa todetaan mm., että negatiivinen testituloks ei sulje pois SARS-CoV-2-infektion mahdollisuutta, eikä pelkän testituloksen perusteella saisi tehdä hoitoon tai muuhun potilaan kohteluun liittyviä päätöksiä (*”Negative results do not preclude 2019-nCoV infection and should not be used as the sole basis for treatment or other patient management decisions”*). Valtion huomioima seikka siitä, että kyseisestä ohjeistuksesta ei löydy Stückelbergerin mainitsemia Ct-arvoja, selittyy sillä, että kyseiset Ct-arvot ja niiden merkitys selitetään lausunnon välittömästi seuraavassa osiossa samalla ja seuraavalla sivulla, joka on otsikoitu ”Lukuisat tutkimukset osoittavat, että PCR-testit eivät ole luotettavia terveydentilan tai sairauden diagnosoinnissa”. Kyse ei siis ole sen suuremmasta ”asenteellisuudesta”, kuin että kiireinen asiantuntijamme ”hyppäsi” lausunnossaan hiukan asioiden edelle kyseisten lauseiden kohdalla.

Valtion näkemys siitä, että CDC:n ohjeistuksessa ei esitetä PCR-testaamisen ”lukuisia epätarkkuuksia ja rajoitteita” yhtä negatiiviseen sävyyn kuin Stückelbergerin lausunnossa, voi hyvinkin pitää paikkansa, sillä CDC:n ohjeistus on viranomaisille ominaiseen tyyliin kielellisesti täysin neutraalia. Fakta on kuitenkin se, että CDC:n ohjeistuksessa esitetään lukuisia epätarkkuuksia ja rajoitteita PCR-testaamiseen liittyen, joista esiteltiin yllä vain kaksi kenties olennaisinta. Stückelbergerin lausunnon ”negatiivisuuden” syy selviää valtion poimimaa lainausta välittömästi seuraavasta osiosta, jossa tuodaan ilmi faktoja PCR-testin pätemättömyydestä koronaviruksen testaamisessa. Ylipäätään n. 10 sivua sisältävän tieteellisiä tutkimustuloksia ja viranomaisten virallisia ohjeistuksia täynnä olevan lausunnon väittäminen asenteelliseksi pelkästään kahteen virkkeeseen huomio kohdistuen näyttäytyy silmissämme oudolta; ilmeisesti Stückelbergerin lausunnosta ei löytynyt muuta kritisoitavaa.

Valtio esittää virheellisiä väitteitä PCR-testiin liittyen lausuntonsa kohdassa 29. Valtio väittää, että mitä pienempi Ct-luku on, sitä enemmän virusta on testattavan elimistössä, ja mitä suurempi luku on, sitä vähemmän virusta on elimistössä. Kuten mm. Stückelbergerin lausunnosta ja edellä mainitusta CDC:n ohjeistuksesta käy ilmi, PCR-testi ei kykene erottamaan ”elävää” kokonaista tartuttamiskykyistä virusta ”kuolleesta” viruksesta tai kuolleen viruksen kappaleista, sillä testi etsii ja löytää geeniperimän (RNA:n) ”palasia”, eikä pysty ottamaan kantaa siihen, mistä nämä ”palaset” ovat peräisin, tai mistä mahdollinen infektio johtuu (Stückelbergerin lausunnon suomennos s. 2: ”PCR-tekniikalla voidaan tunnistaa viruksen geneettistä materiaalia, mutta ei koko virusta: vaikka PCR-tekniikka on hyvä tunnistamaan viruksen geneettistä materiaalia oikein, se ei havaitse, onko se peräisin kokonaisesta viruksesta. Siksi PCR-testillä ei voida diagnosoida mitään virusinfektiota, eikä se ole pätevä testi infektioisuuden osoittamiseen.”) Lisäksi väite siitä, että Ct-arvo kertoisi viruksen määrästä elimistössä, on virheellinen: todellisuudessa se kertoo siitä, kuinka paljon *näytteessä* oli – ei virusta, vaan – *viruksen perimämateriaalia*. Tämä käy selvästi ilmi edellä käsitellystä CDC:n ohjeesta, jossa todetaan, että mm. näytteen ottamisessa, kuljettamisessa tai käsittelyssä tapahtuneet virheet saattavat johtaa virheelliseen testitulokseen.

Valtio viittaa lausumassaan kotimaiseen otantatutkimukseen HUS:n alueen PCR-testituloksista, jonka aineistossa 78 %:lla positiivisista testituloksista Ct-arvo oli alle 25, 17 %:lla 25–30 ja vain 5 %:lla >30. Valtio väittää tutkimustuloksen osoittavan, että PCR-testit ja siten myös koronatilastot ovat luotettavia. Väite on kuitenkin ristiriidassa HUS:n julkisen tutkimustiedotteen kanssa (uusi todiste 33), jonka mukaan Ct-arvon perusteella *ei* voida tehdä luotettavia kvantitatiivisia päätelmiä näytteen taikka potilaan kehon sisältämästä virusmäärästä. Lisäksi tiedotteen mukaan virologian ja

immunologian laboratorio suosittelee ylipäätään varovaisuutta Ct-arvojen käyttämisessä kliiniseen päätöksentekoon.

Toisekseen, mikäli tulkittaisiinkin, että HUS:n tutkimuksessa Ct-arvolla alle 25 saadut positiiviset testitulokset (78% näytteistä) olisivatkin ”oikeita positiivisia” (eli n. 70% todennäköisyydellä peräisin tartuttamiskykyisiltä henkilöiltä), siltikin testin diagnostinen spesifisyys olisi mainittu 78%, mikä on äärimmäisen huono spesifisyys varsinkin, jos tuollaista testiä käytetään seulonnassa (keskimäärin >20% positiivisista testituloksista, eli enemmän kuin joka viides, olisi vääriä positiivisia). HUS:n tutkimus ei myöskään kerro, millainen on ollut näytteen antaneiden henkilöiden kohortti (tutkimuspopulaatio); luultavasti testattavaksi on päätynyt lähinnä henkilöitä, joilla on oireita, kun taas terveillä / oireettomilla henkilöillä samanlainen tutkimus tehdessä spesifisyys olisi todennäköisesti paljon huonompi. Eli: pienestä seulotusta kohortista ei voida vetää johtopäätöksiä siihen, miten testi toimii ei-seulotulle laajalle populaatiolle.

Oleennaista on havaita, kuten Stückelberger lausunnossaan tuo selvästi ilmi, että PCR-testi (yksinään, ilman terveydenhuollon ammattihenkilön lisäksi tekemää tilannekohtaista arviota) on monin eri tavoin pätemätön ja ”kelvoton” koronaviruksen havaitsemisessa: testiä tehdessä ja analysoitaessa ei millään tavalla erotella esim. Ct-arvoilla 10 tai 40 saatuja tuloksia, ja toisaalta vaikka eroteltaisiinkin, niin siltikään HUS:n tutkimustiedotteen mukaan Ct-arvon perusteella ei voitaisi tehdä luotettavia päätelmiä henkilön terveydellisestä tilanteesta tai tartuttavuudesta. Eli *missään tilanteessa pelkkä PCR-testitulokse ei kerro mitään luotettavaa siitä, onko henkilö esim. aktiivisesti sairas tai tartuttamiskykyinen covid-19:lle vai ei.*

10. Vavřička-tapauksen sovellettavuudesta käsillä olevaan tapaukseen

Valtio toteaa esille tuomaansa EIT:n Vavřička-tapaukseen (2021) liittyen, että se ei pidä koronarokotteiden täysin uudenlaista teknologiaa suhteessa ”perinteisiin” rokotteisiin ratkaisevana tapauksen soveltuvuuden suhteen käsillä olevaan asiaan, vaan että tapauksen perustelut olisivat silti sovellettavissa nyt käsillä olevaan asiaan. Väite on kestävä.

Vavřička-tapauksessa oli kyse vanhemmista, jotka olivat kieltäneet lastensa rokottamisen perinteisillä rokotteilla, jonka seurauksena Tšekin valtio oli määrännyt heille hallinnolliset sakkorangaistukset. Tapauksessa oli kyse vuosikymmeniä käytössä olleista perinteisistä rokotteista, joiden turvallisuusprofiili ja mahdolliset lyhyen ja pitkän aikavälin haittavaikutukset olivat tulleet tieteelliselle yhteisölle ja kansalaisille hyvin selväksi (kts. esim. tuomiolauselman kohta 290: ”*The vaccination duty concerns nine diseases against which vaccination is considered effective and safe*

by the scientific community”). Sen sijaan useimmat Suomessa käytetyt koronarokotteet olivat uutta teknologiaa edustavia mRNA-rokotteita, joita ei ole ikinä ennen korona-aikaa käytetty ihmisillä, ja joiden toimintamekanismi on täysin erilainen kuin perinteisten rokotteiden, kuten todisteemme 23–26 osoittavat. Lisäksi mRNA-rokotteiden turvallisuudesta ja tehokkuudesta ei vallinnut tieteellisessä yhteisössä yksimielisyyttä. Koska mRNA-rokotteita ei ole aiemmin käytetty, eikä tutkittu ihmisillä, erityisesti niiden mahdollisia pitkäaikaisia haittoja taikka hyötyjä ihmisille ei tunneta. Erityisesti mRNA-rokotteet eivät muodosta pitkäkestoista suojaa tautia vastaan, eivätkä ehkäise taudin leviämistä, toisin kuin perinteiset rokotteet.

Valtion asiantuntija Janne Salminen toteaa lausuntonsa kohdassa 27, että Vavrička-tapaus osoittaisi käsillä olevaankin tapaukseen siirrettävissä olevalla tavalla, että sopijavaltiolla on ”huomattavan laaja harkintavalta väestön terveyttä koskevassa asiassa ylipäätään”. Salmisen väite on oikeudellisesti väärä. EIT toteaa Vavrička-tapauksen kohdassa 274, että terveystaloudelliset asiat ovat ”periaatteessa paikallisten viranomaisten harkintavallan piirissä” (*“The Court has held that matters of health-care policy are in principle within the margin of appreciation of the domestic authorities, who are best placed to assess priorities, use of resources and social need”*). EIT puhuu ratkaisussaan toistuvasti ”laajasta harkintavallasta”, mutta ei ”huomattavan laajasta harkintavallasta”, kuten Salminen (kts. esim. tuomiolauselman kohdat 280 ja 285).

a. Laumasuoja-efektistä Vavrička-tapauksen perusteluissa

Toisekseen EIT korostaa kohdassa 276, että EIS:n jäsenvaltioiden välillä on ”laaja konsensus siitä, että rokottaminen on yksi menestyksekkäimmistä ja kustannustehokkaimmista terveystoimenpiteistä” (*“Firstly, there is a general consensus among the Contracting Parties, strongly supported by the specialised international bodies, that vaccination is one of the most successful and cost-effective health interventions ...”*). Ratkaisussa perustellaan tätä laajaa konsensusta rokottamisen hyödyllisyydestä sillä, että tarpeeksi korkea rokotuskattavuus aiheuttaa ns. *laumasuoja-* tai *laumaimmuneetti-efektin*, minkä saavuttaminen on jäsenvaltioiden julkisen edun mukaista, ja saattaa oikeuttaa jonkintasoista yksittäisten kansalaisten yksityisyydensuojan rajoittamista (kts. esim. Tšekin valtion pääterveysviranomaisen lausunto Vavrička-tuomiolauselman kohdassa 153; Ranskan väliintulokommentit, erit. kohdat 213 ja 215, sekä Puolan väliintulokommentit, erit. 223).

Laumasuoja-efektillä tarkoitetaan sitä erityistä immuniteetti-ilmiötä, joka tapahtuu, kun riittävän suuri osa väestöstä rokotetaan tiettyä tautia vastaan, aiheuttaen välillistä suojaa myös yksilöille, jotka eivät ole rokottautuneet tai joissa rokote ei ole aiheuttanut immuniteettia (tuomiolauselman

kohta 153: ”... *the concept of “herd immunity” as a special immunity phenomenon occurring when a significant proportion of the population was vaccinated against a specific disease, thereby providing a measure of indirect protection for individuals who had not been vaccinated or in whom immunity gained by vaccination had not developed.*”.)

Kuten todistelustamme käy selvästi ilmi, koronarokotteet eivät aiheuttaneet tällaista laumasuojaefektiä, eli koronarokotteet eivät estäneet taudin leviämistä, eivätkä edes tautiin sairastumista, ja tämä oli tiedossa jo syksyllä 2021. Selvytyden vuoksi toimitamme asiasta uuden todisteen: uutisen 25.11.2021, jossa THL:n johtava asiantuntija Mia Kontio toteaa n. kahta viikkoa kanteen kohteena olevia tapahtumia aiemmin, että koronarokotteiden kohdalla ”laumaimmunitetista ei voida puhua” (todiste 34). Tämä laumasuojaefektin muodostuminen oli kuitenkin EIT:n eräs keskeinen peruste Vavrička-tapauksessa sille, miksi se katsoi, että tapauksessa ei rikottu EIS 8 artiklan mukaista oikeutta yksityiselämän suojaan.

b. Rokotuspakosta poikkeaminen Vavrička-tapauksen perusteluissa

Keskeinen EIT:n tekemä havainto oli myös, että Tšekin lainsäädäntö mahdollisti rokotuspakosta poikkeamisen ilman sanktion uhkaa, mikäli asianosainen esitti ”pysyvän vasta-aiheen” lapsensa rokottamiselle (tuomiolauselman kohta 291, ”*a permanent contraindication to vaccination*”). Vasta-aiheella tarkoitetaan lääkkeen tai muun hoidon käyttöä vastaan puhuvaa syytä tai käytön estettä (lähde: <https://www.terveyskirjasto.fi/ltt03681>, vierailtu 20.12.2023).

Kyseinen Tšekin lainsäädännössä mahdollistettu poikkeus mahdollisti ilmeisesti myös esim. ”uskonnollisen vasta-aiheen”, mutta valittajat eivät olleet edes yrittäneet väittää kotimaisessa prosessissa, että heidän tapauksissaan olisi ollut käsillä mitään vasta-aihetta. Koska valittajat eivät siten olleet tavallaan käyttäneet kotimaisia oikeussuojakeinoja loppuun asti (*exhaustion of domestic remedies*), EIT katsoi, että kertaluontoinen hallinnollinen sakkorangaistus lapsen rokottamisen kieltämisestä oli tässä tapauksessa Tšekin valtion harkintavallan rajoissa, eikä rikkonut EIS 8 artiklaa. EIT myös katsoi, että kyseinen poikkeamismekanismi ”pysyvän vasta-aiheen” perusteella oli riittävä oikeusturvakeino säädetyn rokotuspakon ja EIS 8 artiklan turvaamaan vapautteen kohdistuneen toimen vastapainoksi.

Suomessa koronapassin asettaman voimakkaan rokottautumispainostuksen välttämiseksi ei taas ollut käytännössä muuta vaihtoehtoa kuin sairastaa koronavirustauti, taikka maksaa 100–200 euroa kolmen vuorokauden välein.

c. Haittavaikutusten raportointivelvollisuudesta Vavříčka-tapauksen perusteluissa

EIT katsoi myös asian kannalta merkitykselliseksi sen seikan, että Tšekin terveydenhuollon ammattihenkilöillä oli velvollisuus raportoida kaikki epäilemänsä odottamattomat tai vakavat rokotteiden aiheuttamat haittavaikutukset terveystaviranomaisille (kohta 301: *”Vaccines are subject to registration by the State Agency for Drug Control, with all health-care professionals concerned being under a specific duty to report any suspicion of serious or unexpected side-effects”*). Suomessakin terveydenhuollon ammattihenkilöillä oli vielä vuoden 1986 tartuntatautilain 12 b §:n mukaan velvollisuus ilmoittaa kaikista tietoonsa tulleista rokotteiden todetuista tai epäilyistä haittavaikutuksista; kuitenkin vuoden 2016 tartuntatautilain (TTL) 52 §:ään tämä vastaava säännös on siirretty siten, että terveydenhuollon ammattihenkilöllä on enää vain oikeus ilmoittaa toteamastaan tai epäilemästään rokotteiden tai rokotuksen haittavaikutuksesta. Terveydenhuollon ammattihenkilöillä ei ole siis enää vuoden 2016 TTL:n voimaantulon jälkeen ollut velvollisuutta ilmoittaa epäilemistään rokotehaitoista, vaan ainoastaan (ei-velvoittava) oikeus ilmoittaa. Tämänkin seikan on katsottava puhuvan sen puolesta, että Vavříčka-tapaus ei ole enimmäksi sovellettavissa nyt käsillä olevaan tapaukseen.

EIT on myös todennut, että yleinen, automaattinen ja summittainen EIS:n turvaaman oikeuden rajoitus ei kuulu minkäänlaisen valtion harkintavallan piiriin, riippumatta siitä, kuinka laaja tuo harkintavalta on (Vavříčka-tuomiolauselman kohta 7: *”the Court has found that a general, automatic and indiscriminate restriction on a vitally important Convention right must be seen as falling outside any acceptable margin of appreciation, however wide that margin might be”*). Koronapassilainsäädäntö asetti yleisen, automaattisen ja summittaisen rajoituksen terveille ja vakaumuksellisista syistä rokottamattomille osallistua yhdenvertaisesti yhteiskunnan toimintoihin koronarokotettujen kanssa. Edellä mainitun perusteella koronapassilainsäädännön ei voitaisi katsoa kuuluneen valtion harkintavallan piiriin, rikkoen siten automaattisesti EIS 14 artiklaa luettuna yhdessä 8 ja 9 artiklojen kanssa sekä EIS 12. lisäpöytäkirjan 1 artiklaa.

11. Asiamiehen kuluvastuusta

Valtio väittää, että kantajan asiamies Nummelin olisi esittänyt asiassa selvästi perusteettomia ja osin merkityksettä vaitteita, ja / tai jatkaisi tällaisten väitteiden esittämistä ja / tai paisuttaisi asian todistelua tarpeettomasti. Lisäksi valtio väittää mm., että *”kahvilaan pääsyn epääminen ei notorisesti voi olla vakava ihmisoikeusloukkaus, kun se on perustunut voimassa olevan lainsäädännön noudattamiseen”*. Väitteet ovat oikeudellisesti kestäättömiä. Aiemmin valtio on

vedonnut asiamiehen kuluvastuuseen liittyvässä vaatimuksessaan väitteisiimme EIS 5 artiklan ja 4. lisäpöytäkirjan 2 artiklan loukkauksista (valtion vastaus 31.8.2022), mutta olemme luopuneet näihin argumentteihin vetoamisesta jo aiemmin (lausuma yhteenvedosta 17.10.2023).

Liittyen väitteeseen asiamies Nummelinin esittämistä perusteettomista väitteistä, valtio esittää virheellisesti lausumansa kohdassa 40, että *”Välillisesti myös Kantaja on viimeisen edellytyksen puuttumisen myöntänyt todetessaan lausumassaan 3.10.2023, että ’mikäli kuitenkin käräjäoikeus katsoo, että edellytyksiä valtion velvoittamiselle maksamaan korvausta Vauhkalaan kohdistuneesta ihmisoikeusrikkomuksesta ei ole, Vauhkala vaatii, että valtio velvoitetaan joka tapauksessa ainakin toteamaan häneen kohdistunut ihmisoikeuden loukkaaminen.”* Väite on oikeudellisesti väärä.

Kyseinen kantajan lausuma on täysin linjassa normaalin, vakiintuneen oikeudenkäyntiprosessin kanssa, jossa varaudutaan ensi- ja toissijaisin vaatimuksin vaatimis- ja väittämistaakan edellyttämällä tavalla siihen, että tuomioistuin tulkitsee lakia ja Euroopan ihmisoikeussopimusta eri tavalla kuin kantaja. Valtio itsekin on esittänyt lukuisia tällaisia samanlaisia ensi- ja toissijaisia vaatimuksia: esim. viimeisimmän 30.11.2023 antamansa lausuman kohdassa 6, 11, ja 22, ja 31.8.2023 antamansa lausunnon kohdassa 34; valtion esittämän logiikan mukaan myös valtio olisi tällaisia toissijaisia argumentteja tehdessään myöntänyt, että sen aiemmin esittämät argumentit olisivat samalla mitätöityneet, mitä valtio ei parhaan ymmärryksemme mukaan tietenkään voi tarkoittaa.

Kantaja vaatii ensisijaisesti, että Suomen valtio velvoitetaan suorittamaan rahallista korvausta Euroopan ihmisoikeussopimuksen loukkauksen johdosta, ja toissijaisesti, mikäli käräjäoikeus toteaa, että rahallisen korvauksen edellytykset eivät täyty, että valtio velvoitetaan kuitenkin toteamaan asiassa toteutunut ihmisoikeusloukkaus, ja mielellään lisäksi pyytämään tätä tapahtunutta loukkausta Vauhkalalta anteeksi. Valtio on mielestään osoittanut, että korvauksen edellytykset eivät voisi missään tapauksessa täytyä, perusteenaan mm. se, että *”kahvilaan pääsyn epääminen ei notorisesti voi olla vakava ihmisoikeusloukkaus, kun se on perustunut voimassa olevan lainsäädännön noudattamiseen”*. Väite osoittaa, että sen kirjoittaja ei lainkaan ymmärrä, miten kansainväliset ihmisoikeussäännöt toimivat ja miksi niitä ylipäätään on olemassa.

Natsi-Saksassa suoritettu juutalaisten kansanmurha perustui voimassa olevan kansallisen saksalaisen lainsäädännön noudattamiseen (kts. juutalaisvastaisista ns. Nürnbergin laeista esim. Holokaustin uhrien muistot ry:n internetsivusto: <https://hum.fi/tietoa-holokaustista/#n2>). Valtion esittämän logiikan mukaan tässä juutalaisten kansanmurhassa ei ”notorisesti” olisi voinut olla kyseessä vakava ihmisoikeusloukkaus, koska se tapahtui noudattaen voimassa olevaa kansallista lainsäädäntöä. Juuri II maailmansodan aikana tapahtuneiden mm. natsi-Saksan toteuttamien

hirveyksien vuoksi YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeusjulistus solmittiin vuonna 1948, jonka inspiroimana taas solmittiin mm. Euroopan ihmisoikeussopimus, joka tuli voimaan 1953 (kts. tarkemmin näiden historiasta esim. YK:n internetsivusto

<https://www.un.org/en/about-us/udhr/history-of-the-declaration> ja Euroopan neuvoston sivusto <https://www.echr.coe.int/european-convention-on-human-rights>).

Ihmisoikeusloukkauksen vakavuuteen liittyen olemme todenneet 4.10.2023 antamassamme lausumassa, että valtionkin 31.8.2023 esiin tuomassa KKO:n vuosikirjaratkaisussa 2016:20 (kohta 37) todetaan EIS:n loukkauksiin ja niistä mahdollisesti maksettaviin korvauksiin liittyen, että *”loukkauksen tulee olla riittävän vakava, jotta loukatulla olisi oikeus korvaukseen (KKO:2012:81, kohta 16). Tätä on arvioitava lähinnä sen perusteella, mikä merkitys loukkauksella on sen kohteeksi joutuneelle”*. Käsitksemme mukaan tämä arviointi suoritetaan ensisijaisesti sen perusteella, mitä kantaja suullisesti asiasta kertoo oikeudenkäynnissä. Vahingon tapahtuminen on näkemyksemme mukaan riittävästi osoitettu sillä, että perus- ja ihmisoikeuksia on tapauksessa ilmiselvästi loukattu, sillä yhdenvertaisuusvaltuutettukin on useasti todennut, että ravintolapalveluiden epäminen epäasiallisin perustein on yhdenvertaisuuden loukkaus; kts. lausumamme 4.10.2023 s. 22, jossa on esitetty yhdenvertaisuusvaltuutetun käsittelemiä tapauksia, joissa romaneja on kieltäydytty palvelemasta syrjivin perustein. Voisimme kysyä valtiolta vastakysymyksen: onko valtio sitä mieltä, että kieltäytymisessä palvella romaneja syrjivin perustein *ei* ollut kyse ihmisoikeusloukkauksista, tai että niissä ei ollut kyse ainakaan *vakavista* ihmisoikeusloukkauksista?

Asian merkitystä Vauhkalalle KKO 2016:20:n tarkoittamalla tavalla – ja siten loukkauksen vakavuutta – tulee käsityksemme mukaan arvioida ensisijaisesti Vauhkan suullisen kertomuksen perusteella oikeudenkäynnissä. Olemme kuitenkin kertoneet kantajan asian johdosta kokemasta kärsimyksestä jo 18.4.2022 lähettämässämme täydennyslausumassa. Kantajan kokema voimakas kärsimys perustui siihen, että hänen luottamuksensa valtiovaltaan ja sen kykyyn taata hänelle kuuluvat ihmisoikeudet on järkkynyt tapauksen seurauksena. Kantaja ei ole päässyt kahvilaan, jossa hän on tottunut usein syömään aamiaista ennen töihin menoa. Tämä kokemus on ollut kantajalle erityisen traumaattinen, koska se on poikennut voimakkaasti siitä, mihin hän on järjestäytyneessä suomalaisessa perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittavassa oikeusvaltiossa tottunut.

Uskonnonvapausargumentin oikeudenkäynnin kohteeksi ottamista myöhäisessä vaiheessa valmisteluprosessia ja tämän syistä olemme jo lausuneet edellä osiossa 4 ”Väitteistä koskien uskonnonvapautta”.

Edellä mainituista syistä johtuen kantajan asiamies Nummelin on voinut *bona fide* perustellusti arvioida, että Vauhkalan asiassa on tapahtunut Euroopan ihmisoikeussopimuksen loukkaus tai loukkauksia.

12. Todistelusta ja todistelun tarpeellisuudesta

Valtio toteaa esittämistämme kirjallisista todisteista 9, 11 ja 12, että niillä ei olisi merkitystä asiassa. Olemme kuitenkin esittäneet kyseiset todisteet Fazeria vastaan, ja pyrimme osoittamaan niillä, että Fazer on syrjinyt Vauhkalaa välittömästi estäessään hänen pääsytään ravintolaan. Fazerin toiminta ei myöskään ole ollut johdonmukaista, sillä vuodenvaihteessa 2021–2022 kantaja pääsi Fazer Ravintolat Oy:n toimipisteisiin syömään ainakin kahdesti, vaikka koronapassivaatimus oli edelleen voimassa. Tämä nähdäksemme osoittaa, että Fazer-konsernilla ei ole ollut tosiasiallisia perusteita estää kantajaa pääsemästä syömään myöskään 10.12.2021. Valtion näkemyksillä kyseisiin todisteisiin liittyen ei ole siten vaikutusta asiaan.

Ilmoitamme lisäksi, että luovumme todisteesta numero 22, eli Asko Järvisen puheenvuoron tallenteesta Puheenaihe-podcastissa.

13. Todistajista

Liittyen valtion lausuman kohtaan 46, ja kuten jo edellä totesimme Fazerin lausuntoon liittyen, peruutamme vaatimuksemme kuulla Fazerin toimitusjohtaja Miika Kostilaista asiassa todistajana.

Valtion näkemyksen mukaan useimpia nimeämiämme henkilötodistajia tulisi kuulla oikeudessa asiantuntijoina. Väite on täysin käsittämätön ja kestävä useimpien nimeämiemme todistajien osalta.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 35 §:n 2 momentin mukaan asiantuntijana ei saa toimia se, joka on asiaan tai asianosaiseen sellaisessa suhteessa, että hänen puolueettomuutensa vaarantuu.

Sanna Marinia ei voida kuulla oikeudessa asiantuntijana, sillä hän toimi pääministerinä koronapassilainsäädäntöä valmistellessa, tämän lisäksi antaen julkisuuteen toistuvasti voimakkaita kannanottoja koronarokotteisiin ja koronapassiin liittyen, ja tästä syystä hän on asiaan sellaisessa suhteessa, että hänen puolueettomuutensa vaarantuu. Siksi häntä tulee kuulla asiassa nimenomaan todistajana.

Hanna Nohynekia ei voida kuulla oikeudessa asiantuntijana, sillä hän toimi koronapassilainsäädäntöä valmistellessa ja sen voimaan tullessa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ylilääkärinä, antaen julkisuuteen toistuvasti voimakkaita kannanottoja koronarokotteisiin ja koronapassiin liittyen. Lisäksi, kuten valtio on todennut vastauksenaan editiovaatimukseemme, ”*valtio on koko koronapassilainsäädännössä tukeutunut THL:lään, joista THL on antanut asiassa lukuisia lausuntoja jotka ovat saatavilla julkisista lähteistä*” (kts. yhteenveto 6.11.2023, s. 43). Koska valtioneuvosto on koronapassilainsäädäntöä valmistellessaan koko ajan tukeutunut THL:een, niin mitä ilmeisimmin myös Nohynek on osallistunut koronapassilainsäädännön valmisteluun. Näistä syistä Nohynek on asiaan sellaisessa suhteessa, että hänen puolueettomuutensa vaarantuu. Samoista syistä Nohynek ei käsityksemme mukaan voi toimia myöskään Suomen valtion asiantuntijana, niin kirjallisesti kuin suullisestikaan. Siksi häntä tulee kuulla asiassa nimenomaan todistajana.

Täten myös Nohyekin antama kirjallinen asiantuntijalausunto tulisi jättää ottamatta asiassa huomioon.

Asko Järvistä ei käsityksemme mukaan voida kuulla oikeudessa asiantuntijana, sillä hän toimi koronapassilainsäädäntöä valmistellessa ja sen voimaan tullessa HUS:n infektiosairauksien ylilääkärinä, antaen julkisuuteen toistuvasti voimakkaita kannanottoja koronarokotteisiin ja koronapassiin liittyen, ja tästä syystä hän on asiaan sellaisessa suhteessa, että hänen puolueettomuutensa vaarantuu. Siksi häntä tulee kuulla asiassa nimenomaan todistajana.

Emme voi kuulla Satu Koskelaa oikeudessa asiantuntijana, sillä hän toimi koronapassilainsäädäntöä valmistellessa ja sen voimaan tullessa koronapassilain valmistelusta ensisijaisesti vastuussa olleen sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön osastopäällikkönä (kts. kirjallinen todiste 7), ja tästä syystä hän on asiaan sellaisessa suhteessa, että hänen puolueettomuutensa vaarantuu. Siksi häntä tulee kuulla asiassa nimenomaan todistajana.

Aseem Malhotralta olemme toimittaneet kirjallisen asiantuntijalausunnon 30.11.2023 antamamme lausuman yhteydessä oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 36 §:n mukaisesti.

Muukkosen osalta olemme siinä käsityksessä, että häntä tulee kuulla asiassa nimenomaan OK 17: 29 §:n mukaisesti todistajana. Oikeuskirjallisuuden mukaan asiantuntijan ja todistajan ero ei ole käytännössä kovin selväpiirteinen: todistaja kutsutaan kuultavaksi sen vuoksi, että kuultava on aiemmin tehnyt havaintoja tietyistä tapahtumista, kun taas asiantuntija nimetään tarkoituksin, että hän voisi tässä ominaisuudessaan tehdä havaintoja ja antaa havaintojensa pohjalta asiantuntijalausunnon (*Dan Helenius et. al*, Prosessioikeus, Alma Talent päivittyvät hakuteokset,

osio ”Yleistä asiantuntijatodistelusta”). Muukkonen on aktiivisesti tehnyt havaintoja koronapassiin liittyen välittömästi koronapassilainsäädännön tultua voimaan ja oltua voimassa – hänen vertaisarvioitu artikkelinsakin on julkaistu 12.1.2022, eli vain kuukausi kanteen kohteena olevien tapahtumien jälkeen –, joten hän on todistanut läheisesti kanteen kohteeseen liittyviä asioita niiden tapahtuessa.

OK 17:34:n mukaan asiantuntijaa kuullaan erityisiä tietoja vaativista kokemussäännöistä sekä niiden soveltamisesta asiassa ilmenneisiin seikkoihin. Asian täysin poikkeuksellisen ”uutuudellisen” luonteen vuoksi asiasta ei ole, eikä edes voi olla olemassa erityisiä kokemussääntöjä. Muukkosta olisi kenties periaatteessa mahdollista kuulla OK 17 luvun 34 – 36 §:ien mukaisesti myös asiantuntijana, mutta edellä esitetyn käsityksemme mukaan hän on asian suhteen pikemminkin todistaja kuin asiantuntija. Ottaen erityisesti huomioon oikeuskirjallisuudessakin esitetty näkemys siitä, että asiantuntijan ja todistajan ero ei ole selvä, tätä tulkintaongelmaa tulisi tulkita kantajan näkemyksen mukaisesti.

14. Todisteena olevien tutkimusten kääntämisestä

Valtio pyysi lausuntonsa kohdassa 45 suomenkielisiä käännöksiä todisteinamme 13–16 olevista tieteellisistä tutkimuksista oikeudenkäynnin kannalta merkityksellisin osin. Toimitamme nämä käännökset ohessa.

Todiste 13) Yhdysvaltalainen tutkimus koronarokotteiden vaikutuksesta koronaviruksen leviämiseen (elokuu 2021)

Teema: Täyden koronarokotesarjan saaneilta henkilöiltä mitattiin samanlaisia koronaviruseräitä kuin rokottamattomiltakin & myös rokotetut levittävät koronavirusta

Ote tutkimuksesta (s. 1): ” [...] individuals in Wisconsin, USA had similar viral loads in nasal swabs, irrespective of vaccine status, during a time of high and increasing prevalence of the Delta variant. [...] Our data substantiate the idea that vaccinated individuals who become infected with the Delta variant may have the potential to transmit SARS-CoV-2 to others.”

Käännös suomeksi: ” [...] yksilöiltä USA:n Wisconsinissa mitattiin samanlaisia viruseräitä riippumatta rokotusstatuksesta aikana, jolloin Delta-variantin esiintyvyys oli korkea ja nousemassa. [...] Aineistomme osoittaa todeksi käsityksen siitä, että rokotetut yksilöt, jotka saavat Delta-variantti-infektion, voivat levittää SARS-CoV-2-virusta toisiin ihmisiin.”

Todiste 14) Vietnamilainen tutkimus koronarokotteiden vaikutuksesta koronaviruksen leviämiseen (lokakuu 2021)

Teema: Täyden rokotesarjan saaneet hoitoalan työntekijät sairastuivat läpilyönti-koronavirusinfektioihin kesäkuussa 2021

Ote tutkimuksesta (s. 1): ”Breakthrough Delta variant infections following Oxford-AstraZeneca vaccination may cause asymptomatic or mild disease, but are associated with high viral loads [...] data suggested ongoing transmission had occurred between fully vaccinated individuals.”

Käännös suomeksi: ”Oxford-AstraZenecalla rokottautumista seuraavat Delta-variantin läpilyönti-infektiot voivat aiheuttaa oireettoman tai lievän taudinkuvan, mutta ne ovat yhteydessä suureen viruskuormaan [...] data viittaa siihen, että tauti on levinnyt täysin rokotettujen yksilöiden välillä.”

Todiste 15) Brittiläinen tutkimus koronarokotteiden vaikutuksesta koronaviruksen leviämiseen (lokakuu 2021)

Teema: Täysin koronarokotetut henkilöt tartuttivat täysin rokotettuja kontaktihenkilöitä, eikä täysi koronarokotussarja vähentänyt koronaviruksen tarttumista kotitalouksien sisällä

Ote tutkimuksesta (s. 1): ”[...] fully vaccinated individuals with breakthrough infections have peak viral load similar to unvaccinated cases and can efficiently transmit infection in household settings, including to fully vaccinated contacts.”

Käännös suomeksi: ”[...] läpilyönti-infektion saaneilla yksilöillä havaitaan samansuuruisia viruskuormia kuin rokottamattomilla ja he pystyvät tehokkaasti levittämään infektiota kotiolosuhteissa, myös täysin rokotettuihin kontaktihenkilöihin.”

Todiste 16) Saksalainen tutkimus koronarokotteiden vaikutuksesta koronaviruksen leviämiseen (marraskuu 2021)

Teema: Koronarokotetut levittivät koronavirusta samoin kuin rokottamattomatkin

Ote tutkimuksesta (s. 2): ”Many decisionmakers assume that the vaccinated can be excluded as a source of transmission. It appears to be grossly negligent to ignore the vaccinated population as a possible and relevant source of transmission when deciding about public health control measures.”

Käännös suomeksi: ”Monet päätöksentekijät olettavat, että rokotetut henkilöt voidaan poissulkea mahdollisten tartuntojen lähteistä. Näyttää olevan vakavan välinpitämättömyyttä laiminlyödä rokotettu väestö mahdollisena ja oleellisena tartuntojen lähteenä, kun päätetään julkisista terveystoimista.”

Uudet kirjalliset todisteet

Todiste 33) HUS:n tutkimustiedote ”*Ct-arvojen tulkinnalliset haasteet hengitystienäytteiden virologisissa nukleiinihaponosoitustutkimuksissa*”

Teema: Ct-arvon perusteella ei voida tehdä luotettavia kvantitatiivisia päätelmiä näytteen tai potilaan kehon sisältämästä virusmäärästä.

Todiste 34) Uuden Suomen uutinen 25.11.2021, ”*THL:n Mia Kontio: ”Meillä on vuotavia rokotteita”, laumaimmunitetista ei voida puhua*”.

Teema: Koronarokotteet eivät estäneet koronavirustartuntoja, eivätkä muodostaneet laumaimmunitettia väestöön, ja tämä oli THL:n tiedossa viimeistään 25.11.2021.

Uusi henkilötodistelu

10) Kantajan entinen henkinen opettaja Rodrigo Campos

Teema: Vauhkala on ollut vakaassa, jatkuvassa ja syvässä kristinuskossa vuodesta 1994, mikä on ollut peruste hänen kielteiselle suhtautumiselleen koronarokotteisiin.

11) Kantaja ystävä Jarno Hänninen

Teema: Vauhkala on ollut vakaassa, jatkuvassa ja syvässä kristinuskossa vuodesta 1994, mikä on ollut peruste hänen kielteiselle suhtautumiselleen koronarokotteisiin.

Kunnioitavasti,

Aki Nummelin

OTM, lupalakimies